

УДК 331.101.262

Т. В. Швець,*к. е. н., доцент, завідувач кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності, Поліський національний університет, м. Житомир*

ORCID ID: 0000-0002-5911-7057

О. М. Овдіюк,*к. е. н., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності, Поліський національний університет, м. Житомир*

ORCID ID: 0000-0003-3368-4835

М. Ф. Плотнікова,*к. е. н., доцент кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності, Поліський національний університет, м. Житомир*

ORCID ID: 0000-0003-2852-3009

А. П. Костюк,*аспірант, Поліський національний університет, м. Житомир*

ORCID ID: 0000-0001-9955-8810

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.137

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: PUBLIC MANAGEMENT, СТРАТЕГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ І ПЛАНУВАННЯ

T. Shvets,*PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Innovative Entrepreneurship and Investment Activities, Polissia National University***O. Ovdiyuk,***PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Innovative Entrepreneurship and Investment Activities, Polissia National University***M. Plotnikova,***PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Innovative Entrepreneurship and Investment Activities, Polissia National University***L. Kostyuk,***Post graduate student, Polissia National University*

ENTREPRENEURSHIP AND MULTI-FUNCTIONAL RURAL DEVELOPMENT: PUBLIC MANAGEMENT, STRATEGY, ORGANIZATION AND PLANNING

Збільшення частки несільськогосподарських видів діяльності на сільських територіях за рахунок диверсифікації та поширення практики багатофункціонального розвитку є позитивним світовим та українським досвідом. Активізація процесів у цьому напрямі покликана збільшити доходи домогосподарств населення та перетворення громади на стійку систему, спроможну забезпечити населення високим рівнем та якістю життя. Диверсифікація виробничої діяльності на сільських територіях має на меті розвиток підприємництва за рахунок примноження видів діяльності та продукування доступних продукції та послуг. Багатофункціональний розвиток територій сприяє вирішенню соціальних проблем громад, зокрема, безробіття та бідності, а також формування додаткових доходів населення. Поширення обслуговуючих та суміжних суб'єктів підприємництва завдяки інформаційній, інфраструктурній, фінансовій та інвестиційній підтримці є механізмом становлення самодостатнього комплексу та подальшого соціально-економічного розвитку місцевості. Пріоритетними напрямками несільськогосподарських видів діяльності, що можуть бути розміщені у всіх регіонах України є наступні: туристична діяльність (наявні природно-кліматичні умови, екологія та природні урочища, рекреаційно-лікувальні осередки, історико-культурні пам'ятки сприятливі для розвитку мисливства, рибальства, велосипедного, спелеологічного, гірськолижного, екстремального, паломницького, харчового, історико-архітектурного, аграрного, екологічного, зеленого, сільського та інших видів туризму), розвиток народних ремесел та промислів, діяльність у сфері

мистецтва, національної культури та етнічної спадщини (активізація цих процесів забезпечується за рахунок інформаційного забезпечення, міжмуніципального партнерства та розвитку інфраструктури, що в свою чергу примножує доходи від туризму), виробництво енергії з відновлюваних джерел (її частина у тому числі за рахунок переробки аграрної продукції на біопаливо, будучи реалізованою стає додатковим джерелом доходу громади й інструментом забезпечення її енергетичної та економічної безпеки та автономності), покращення агроландшафтів та упорядкування земельних ділянок (розвиток органічного виробництва, пермакультурного дизайну є привабливим з позиції як продукування корисної поживної продукції, розвитку туризму та формування середовища здорового розвитку успішних особистостей), розвиток локальної економіки та надання дистанційних і соціальних послуг (соціально та інвестиційно активна молодь, що має відповідні освіту та досвід роботи, що впроваджує інновації, організовує суб'єкти малого та середнього бізнесу, у тому числі у сфері інформаційних технологій, торгівлі, обліково-аналітичної діяльності, екологічного будівництва, виробництво продукції легкої промисловості тощо). Наразі реалізовано понад 150 екологічних видів діяльності, які активно розвиваються на сільських територіях.

The paper illustrates an increase in the share of non-agricultural activities in rural areas. Diversification and multi-functional development practices have a positive impact on local economic development. The world and Ukrainian experience shows the positive consequences of such activities. The population increases their income through multifunctional development and transformation of the community into a sustainable system. Such a community is able to ensure a high level and quality of human life. Diversification of production activities is aimed at developing entrepreneurship, increasing activities, producing products and providing services in rural areas. Such products and services are of high quality and affordable. Public administration solves the problems of unemployment and poverty, and creates additional Doha for the population. This is a mechanism for distributing service and related business entities, developing information infrastructure, and providing financial and investment support to businesses. Multifunctional development basis on a self-sufficient territorial system. There is a mechanism for socio-economic development of the area. Priority areas of non-agricultural activities are tourism, crafts and washing, remote work, provision of social services, energy production, landscape design. These types of activities can be implemented in all regions of Ukraine. Ukraine has excellent conditions for the development of tourism: natural, climatic and ecological resources, natural tracts, recreational and therapeutic centers, historical and cultural monuments. They contribute to the development of hunting, fishing, cycling, speleological tourism, ski tourism, extreme tourism, pilgrimage tourism, gastronomic tourism, historical and architectural tourism, agricultural tourism, eco-tourism, green tourism, rural tourism and other types of Tourism). People of Ukraine develop folk crafts and crafts. They are engaged in art, revive national culture and ethnic heritage. Public administration is aimed at activating these processes. It provides information support and inter-municipal partnership, and develops infrastructure. It also increases tourist. The production of energy from renewable sources can provide the community with additional income and contribute to solving the energy and economic problem. People process agricultural products (cereals, corn, rapeseed, soy, biological waste and produce fuel). Every community can use it for its own needs or sell. People can improve agricultural landscapes and improve land plots. The development of organic production and permaculture design are very popular now. They produce healthy, nutritious foods, develop tourism, and create a platform for developed people. People shape the local economy, provide social services and services online. Young people invest in the development of territories. Young people have higher education and work experience in various sectors of the economy. They introduce innovations and organize businesses. They organize businesses in the field of information technology, trade, tourism, accounting and analytical activities, environmental construction, light industry production, etc. Currently, more than 150 environmental protection measures have been implemented, which are actively developing in rural areas.

Ключові слова: багатofункціональний розвиток, взаємодія, громада, інформація, підприємництво, стратегія, територія.

Key words: multifunctional development, interaction, community, information, entrepreneurship, strategy, territory.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Принципово новим підходом до формування концепції розвитку XXI ст. є забезпечення ефективного енерго-інформаційного обміну між всіма системами природного та соціального середовища. Когерентність та дифракційність такої взаємодії забезпечує формування інформаційного пакета частотно-резонансних відповідей як реакції простору на феномен

розуму, життя та здоров'я людини та її здатність реагувати на індикативний вплив всіх рівнів прояву організованого світу. Невичерпний характер виявлених взаємозв'язків та взаємообумовленостей у питаннях прийняття відповідних стратегічних управлінських рішень, планування процесів розвитку соціально-економічних системи визначив вибір теми та методів дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням багатофункціонального розвитку території присвячені праці фахівців із державного управління, соціального сектору, міжнародних відносин, екології [1], системи менеджменту [7—9] та інших. Автори акцентують увагу на необхідності диверсифікації та поширенні несільськогосподарських (зокрема, інноваційних та наукомістких) видів діяльності на сільських територіях, у тому числі як елементу впровадження системи стало-го розвитку та активізації підприємництва серед молоді [2; 3]. Серед чинників, що стримують розвиток визнаються низький рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання в основній та суміжних галузях економіки, моральне старіння соціальної та виробничої інфраструктури села, відсутність зв'язків із такими генераторами знань як ЗВО. Ефективним вирішенням вказаних проблем покликані стати регіональні координаційні центри розвитку сільських територій у структурі департаментів агропромислового розвитку. Одним із завданням яких є формування завдань ефективної економіки, розширене відтворення людського капіталу, продуктивна зайнятість, підвищення якості життя людей, раціональне використання природних ресурсів. Особлива роль відводиться домогосподарствам населення. Це стосується як можливості впровадження інноваційних рішень у вирішенні питань старіння суспільства, забезпечення нових джерел доходів фермерських господарств, зменшення нерівності у доступі до соціальних послуг [4—6].

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є обґрунтування напрямів стратегічного багатофункціонального розвитку територій та прийняття рішень щодо активізації цього процесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зважаючи на те, що в основі будь-якого процесу у Всесвіті є енерго-інформаційний обмін, реалізований за рахунок частотно-резонансних матриць адаптації, а закон подібності й збереження — вид та характер взаємодії через залучення різних ресурсів у технологічний процес [6, с. 41], на перше місце виступають індивідуальні та колективні форми впливу свідомості, інтелекту та психофізичного сприйняття через усвідомлення, формування відповідного понятійного апарату та логічне розуміння того, що відбувається. Водночас процеси взаємодії біофізичного рівня є актуальними для функціонування усіх біологічних систем відповідного ієрархічного рівня. Свідомість як основний та базовий елемент прийняття рішень проявляється через процеси пізнання простору (інтерпретований одним чи декількома свідомими особистостями) через сприйняття та усвідомлення. Наразі процеси управління урбанізацією і сталим розвитком підприємництва та територіальних громад як запоруки майбутнього процвітання регіону потребують часу для вирішення та пов'язані із творчими, спільними та інноваційними рішеннями, а також політикою та стратегією управління як системи удосконалення рівня та якості життя, активізації інвестицій та ведення бізнесу через партнерство.

Функціонування соціально-економічної системи на рівні окремого суб'єкта господарювання чи територіальної громади ілюструють власну трансформацію (розша-

Рис. 1. Концептуальна модель циркуляції ресурсів територіальних громад

Джерело: власні дослідження.

рування соціуму супроводжується у двох прямо протилежних напрямках: швидка індустріалізація і агломерація економік одних країн чи в межах однієї країни супроводжується поверненням до традиційних цінностей та природної доцільності, високий рівень міграції з сільської місцевості в міста, у тому числі транскордонної супроводжується зворотнім процесом заселення сільської місцевості, що особливо активізувалося в період пандемії, високотехнологічне та наукоємне виробництво поєднується з опануванням природних процесів, взаємозв'язку, взаємообумовленості та багатоманітних форм прояву, розуміння наслідків виборів та прийнятих рішень, формування якісно нової моделі соціуму у гармонії з природою, продукуючи цінності у секторі послуг, знаннях і виробництві, заснованих на технологіях природонаслідування, має місце відродження центрів та нових видів економічної діяльності поряд з соціально-демографічними змінами). Становлення нового соціуму, головним чином, через діяльність покоління Z.

Урбанізація сприяла зростанню продуктивності праці, лібералізації світової торгівлі, ринків капіталу і праці. Однак економічні вигоди обумовили проблеми соціальної та екологічної стійкості, відставання в розвитку стратегічної інфраструктури, погане планування і управління суспільним господарством позначилися як на продуктивності, так і на придатності міських територій для життя, що загрожує стійкості міст у майбутньому (рис. 1).

Система багатофункціонального публічного управління підприємництвом, сільськими територіями історично передбачає такі форми адміністрування та контролю за функціонуванням та забезпеченням розвитку: фрагментарний (монархічний устрій, ієрархія управління), відомчий (самостійна діяльність відомств), народний (соціалістичний устрій передбачає контроль з боку населення або делегованих ним органів, серед інструментів управління переважають директиви та централізоване управління), розрізнений (демократична форма управління соціумом передбачає наявність декількох відомчих структур, які є порівняно незалежними та самостійними у межах своїх повноважень), інформацій-

Таблиця 1. Використання інструментів електронної демократії органами державної влади та місцевого самоврядування у 2019 р.

Показник	Всього	Частка установ, які мали доступ до мережі Інтернет, %			
		органи державної влади	органи судової системи	органи місцевого самоврядування	державні організації (установи, заклади)
Кількість установ, од	17678	5102	695	10584	1297
Частка установ із доступом до мережі Інтернет, у загальній кількості, %	94.7	92.5	87.9	96.6	92.8
Кількість установ, які використовували інструменти електронної демократії, од	3853	1326	568	1818	141
з них «Е-звернення»	3365	1253	565	1417	130
«Е-петиція»	678	к	х	659	К
«Е-консультація»	358	145	–	210	3
«Бюджет участі»	416	31	х	385	Х

Джерело: сформовано за даними офіційного сайту Держкомстату.

ний (управління здійснюється за допомогою стратегій, програм, зворотного зв'язку та наявності відповідних інституцій у соціумі). Зростаюча роль інституцій у сучасному соціумі серед системоутворюючих елементів визначила взаємовідносини (спонтанні, інтуїтивні, формальні, неформальні). Їх носіями є публічні організації та установи, комерційні структури, громадяни, громадські організації та об'єднання). Поєднання зусиль учасників соціуму забезпечується за рахунок інформаційних потоків, механізмів, прийомів, методів, інструментів, технологій взаємодії між ними як для стратегічного управління, планування, прогнозування, контролю, так і оперативного управління за участю всіх інститутів громадянського суспільства, реалізовані за прямої участі, делегування повноважень та використовуючи інструменти діджиталізації. Головна роль при цьому відводиться державним органам влади, системі місцевого самоврядування, які значною мірою виконують функції прогнозування, планування, контролю, виконавчої влади на місцях, а також суб'єктам всіх форм власності та господарювання, громадським та некомерційним організаціям, населенню. Так, використання

інструментів електронної демократії опосередковано ілюструє ступінь залучення та інформатизації суспільства (табл. 1).

Поява різноманітних гаджетів визначила тенденцію до скорочення чисельності абонентів фіксованого телефонного зв'язку (табл. 2) та ріст частки Інтернета порівняно із іншими інформаційно-комунікаційними засобами. Розглядаючи інформаційні технології у якості індикатора комунікаційної програми розвитку соціуму, приріст ІТ-технологій, примноження загальної кількості заходів, що проводяться за допомогою соціальних мереж та хмарних технологій, засвідчує про поглиблений процес діджиталізації і трансформації суспільства у віртуальне середовище.

Глобалізація, угоди про вільну торгівлю, поліпшені комунікації та обміни ведуть до більш безмежної системи взаємодії між муніципалітетами та окремими населеними пунктами. Швидке зростання міст як у розвинутих країнах світу, так і тих, що розвиваються як в Європі, а особливо Азії, Африці та Латинській Америці створює проблеми в галузі розвитку, включаючи брак

Таблиця 2. Загальна кількість абонентів фіксованого телефонного зв'язку (фіксована телефонна лінія)

Показник	Рік						Зміна (+/-)	
	2005	2010	2015	2017	2018	2019	2019 до 2005	2019 до 2017
Міська мережа, млн	8,95	10,72	88,6	7,51	6,32	5,41	-3,54	-2,10
у т.ч. домашні, % від загальної кількості	82.6	81.0	81.8	76.4	73.9	70.8	-11.8	-5.6
Сільська мережа, млн	1,44	1,64	1,26	0,93	0,86	0,66	-0,78	-0,27
у т.ч. домашні, % від загальної кількості	89.6	91.6	89.9	86.7	87.1	85.3	-4.3	-1.4
у т.ч. з безпроводним доступом								
Міська мережа, тисяч				19.8	22.2	23.3	23.3	3.5
у т.ч. домашні, % від загальної кількості				91.4	91.3	90.4	90.4	-1.0
Сільська мережа, тисяч				3.0	2.7	3.0	3.0	0.0
у т.ч. домашні, % від загальної кількості				80.3	77.8	73.1	73.1	-7.2
Кількість абонентів, млн								
мобільного зв'язку	48,95	53,93	60,72	55,86	54,68	53,93	4,98	-1,93
у т.ч. домашні	25,22	3,17	56,93	51,65	50,18	49,30	24,08	-2,35
кабельного телебачення	2,67	3,45	2,583	2,35	2,24	2,20	-0,47	-0,15
у т.ч. домашні	266	3,44	2,576	2,34	2,23	2,19	-0,47	-0,15
мережі Інтернет	0,62	3,66	6,09	22,96	26,01	26,07	25,45	3,11
у т.ч. домашні	0,42	3,06	5,62	20,62	23,39	23,35	22,93	2,73
Кількість поштових відправлень (листів), млн	380,9	311,1	190,1	354,5	355,2	259,3	-112,6	-95,2

Джерело: сформовано за даними офіційного сайту Держкомстату.

просторового планування, соціальної та виробничої інфраструктури, інвестиційного капіталу, раціонального природокористування та житлового будівництва. На розвиток міст впливає широкий спектр економічних, соціальних, екологічних, технологічних та управлінських стратегій. Необхідні поліпшення в галузі управління, життєзабезпечення, конкурентоспроможності та підтримки місцевого економічного розвитку, торгівлі та публічного управління для реалізації стійкості цих територій. Зокрема, технологічні зміни загрожують моделі зростання, заснованої на експорті дешевої робочої сили, а демографічні зміни розвинених країн спонукали "посивіння" та визначають вплив на структуру споживання і заощаджень, спосіб життя людей у містах, що вимагає активних і гнучких підходів управління урбанізацією, вирішення проблем формування стійких і зелених форм економічного зростання, що застосовуються на міжнародному, національному та місцевому рівнях, у тому числі у межах регіональних кластерів та організації ефективних логістичних систем. Стратегії розвитку стійких регіональних територіальних громад пов'язані із такими положеннями: 1) поліпшення інвестиційного середовища за рахунок підвищення продуктивності людського капіталу, надання інфраструктурних послуг, оптимізація співвідношення ціни і якості адміністративних послуг та зведення бюрократії до мінімуму; 2) стимулювання інновацій через підтримку досліджень та розробку регіональних галузевих кластерів; 3) створення міцної бази послуг підтримки бізнесу та стимулювання сфери послуг доступних для всіх мешканців територіальної громади; 4) планування, фінансування та створення стійкої стратегічної інфраструктури, що відповідає галузевим регіональним кластерам, а також системам та інститутам ефективного управління інфраструктурою; 5) відновлення природно-ресурсного потенціалу навколишнього середовища, стимулювання освіченості, залучення громадян, створення сприятливих умов розвитку знань і підприємництва; 6) формування екологічної інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, водопостачання та енергетики, систем управління інноваціями та інвесторами; 7) формування суспільного консенсусу з питань безпеки, соціальної інклюзивності та екологічних цілей; 8) створення прозорих, підзвітних і спільних систем державного управління, місцевого самоврядування та міжмуніципальне адміністрування; 9) здійснення необхідного планування, розробки програм і проєктів, фінансування та нагляду за їх здійсненням для інклюзивного, стійкого розвитку; 10) підтримка партнерських програм з метою підвищення продуктивності землі, праці та капіталу на стійкій основі, коли політика зниження бар'єрів у торгівлі та інвестиціях також спрямована на стимулювання диверсифікації і спеціалізації, а також на розвиток нових підприємств з доданою вартістю.

Моделлю сталого розвитку соціуму та прояву багатofункціонального характеру його становлення стали екологічні та родові поселення як стійкі спільноти, спрямовані на культуру та співробітництво як необхідні умови сучасного життя, формат переходу від індивідуалізму та конкуренції до співробітництва та партнерства на якісно нових засадах. Потік енергії, продукованої родовими поселеннями України, здійснюється відповідно до розвитку динамічних систем і може бути обчислений за формулою:

$$E_p = \int \left[W\varepsilon + \frac{1}{2}\rho - H \right] n_1 - \sigma_H \frac{dy}{dx} dx \quad (1).$$

Головним чином, можна припустити наявність нелінійних змін, умов та структури учасників суспільних відносин, що спроможні концентрувати енергію з простору у форматі егрегору, що, у свою чергу, провокує появу енергетичного потоку торсіонного поля, величина якого пропорційна вкладенню енергії за формулою:

$$E = e_i \ln \frac{e_0}{e_1} \quad (2),$$

де e_i — початкові інвестиції у розвиток родової садиби (динаміка всіх форм вкладень у перерахунку на енергетичні одиниці); e_0 — початкова кількість родових садіб, e_1 — їх кінцева кількість у громаді. Таким чином, кінцева енергетична оцінка населеного пункту, побудованого за принципом "Родова садиба" визначається як функція від загальної оцінки всіх видів вкладень у її розвиток: добуток кількості інвестицій та відношення початкової кількості родових садіб до їх кінцевого числа. Представлена функція ілюструє наявність оптимальної швидкості вкладень та освоєння інвестицій для конкретної територіальної громади, а швидкість приросту домогосподарств змінюється повільними темпами порівняно з кількістю вкладень внаслідок обмежених темпів зміни свідомості населення. З формули випливає, що подальший розвиток громади пов'язаний з вилученням зайвих елементів, наприклад таких як сміття, неспроможність комуні кувати, співпрацювати тощо (громада має діяти як єдиний організм, активізуючи її внутрішній потенціал). Водночас варто відмітити, що темпи зміни значення логарифму будуть невисокими. Однак від покоління до покоління ця зміна буде все більш відчутнішою, а наслідки все більш вагомими у порівнянні з початковою ситуацією, бо непотрібно буде втрачати зусилля на проблеми що є вже вирішеними.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Враховуючи зазначене, подальший розвиток підприємництва на сільських територіях пов'язаний із брендингом та інформаційним просуванням територіальних громад, а також продукції і послуг локальних підприємницьких структур, активізацією туризму, залучення молоді до формування та реалізації програм розвитку регіону. Спираючись на ідеї В.І. Вернадського, К.Е. Цюлковського, Е. Леруа, П.Т. де Шардена можна стверджувати, що людство наразі є у процесі своєї трансформації та становлення принципово нової форми організації життєдіяльності та господарювання, що більш повно розкриє свій, у тому числі інтелектуальний, потенціал у межах єдиної взаємопов'язаної системи "я — батьки — рід — етнос — людство — біосфера — Всесвіт". У такому суспільстві на противагу максимізації прибутку (задекларованому у ринковій економіці, на противагу егоїзму, що веде до самознищення, на перше місце виступають механізми сутнісної логіки і динаміки існування Космосу) прийде формат постійного вдосконалення головної ідеї (однією з першочергових цілей стане духовне вдосконалення) та осмислення цілісності природних, соціальних та космопланетарних явищ і процесів як нової парадигми життя на планеті Земля (концепції глибинного розуміння залежності біосоціуму від активності Сонця та Всесвіту у цілому). У таких умовах ноосфера виступає у якості Універсального семантичного поля свідомості, а діяльність Людства як цілісної структури стає підкореною космічним циклом.

У контексті функціонування біо-соціо-космічних сил природно виникає усвідомлення інтегрованого характеру існування всього у Природі. Становлення парадигми життя, світосприйняття, світобудови відбувається за принципами ноосфери. Стратегічно очевидно, що людство рухається до соціології знань, становленню ефективного та безпечного суспільства. У новій ноосферній онтології людства на перший план виходить імператив керованості соціоприродної динамічної гармонії та цілісної еволюції, а рід свідомості — як основний механізм цілепокладання, організації та регулювання. Таким чином, джерелом (передмовою) та фактором управління виступають Свідомість + Воля + Соціальність + Влада, що разом становлять суб'єкт управління. Великі перспективи має ноосферизм як концепція, що

поєднує розум та мораль. Головним завданням ноосферної цивілізації є управління соціоприродною еволюцією на основі суспільного інтелекту та освіченого суспільства. Відмова територіальних громад від бюджетної підтримки, організація та планування багатофункціональних підходів діяльності учасників соціально-економічних процесів знайшла свій прояв у функціонуванні родових садіб та родових поселень.

Література:

1. Гоголь Т.В. Багатофункціональний розвиток сільських територій — стратегічна мета державної регіональної політики. Державне управління: теорія та практика. 2011. № 1. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Gogol.pdf> (дата звернення: 10.02.2021).

2. Far, Somayeh Tohidyan; Rezaei-Moghaddam, Kurosh Multifunctional agriculture: an approach for entrepreneurship development of agricultural sector. Journal Of Global Entrepreneurship Research. 2019. Vol. 9. Is. 1. P. 9—23.

3. Danylenko A.S., Sokolska T., V; Yukhymenko, P. Multifunctional Agriculture And Its Effect On Rural Territories Development. Proceedings Of The National Academy Of Sciences Of Belarus-Agrarian Series. 2019. Vol. 57. Is. 3. P. 285—277.

4. Krzyminiewska, Grazyna; Pondel, Hanna Care Farms in the Strategy of the Multifunctional Development of Rural Areas. Conference: 16th International Scientific Conference on Hradec Economic Days Location: —Hradec Kralove, Czech Republic. (Jan. 30—31, 2018). 2018. Vol. 8. P. 489—482.

5. Benner Maximilian. Economic Development in Rural Areas: Functional and Multifunctional Approaches. Zeitschrift Fur Wirtschaftsgeographie. 2017. Vol. 61. Is. 2. P. 115—122.

6. Dannenberg Peter, Kulke Elmar (eds.): Economic Development in Rural Areas: Functional and Multifunctional Approaches. Farnham, Burlington: Ashgate, 2015. 252 p.

7. Гончаренко М.С. Базовая концептуальная парадигма XXI столетия. Ноосферное развитие общества: сб. науч. трудов. Харьков: ХООО "Дом Вернадского", 2013. С. 40—53.

8. Ткачук В.І., Швець Т., Плотнікова М. Стратегічне управління інвестиціями у розвиток підприємництва територіальних громад. Агросвіт. 2020. № 2 4. С. 12—21.

9. Плотнікова М.Ф., Присяжнюк О. Ф. Історико-культурні та сучасні тенденції розвитку сільського туризму в родових поселеннях. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2018. № 4 (89). С. 112—117.

10. Ульянова М.В. Технология золотого миллиарда: как сделать "потерянное поколение". Ноосферное образование как антикризисная социальная технология. М.: ООО "Традиция", 2017. 40 с.

References:

1. Hohol', T.V. (2011), "Multifunctional development of rural areas is a strategic goal of state regional policy", Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka, vol. 1, available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Gogol.pdf> (Accessed 10 Feb 2021).

2. Tohidyan, F.S. and Kurosh, R.-M. (2019), "Multifunctional agriculture: an approach for entrepreneurship development of agricultural sector", Journal Of Global Entrepreneurship Research, vol. 9, no. 1, pp. 9—23.

3. Danylenko, A.S. Sokolska, T.V. and Yukhymenko, P. (2019), "Multifunctional Agriculture And Its Effect On Rural Territories Development", Proceedings Of The National Academy Of Sciences Of Belarus-Agrarian Series, vol. 57, no. 3, pp. 285—277.

4. Krzyminiewska, G. and Pondel, H. (2018), "Care Farms in the Strategy of the Multifunctional Development of Rural Areas", Conference: 16th International Scientific Conference on Hradec Economic Days, Hradec Kralove, Czech Republic, Jan. 30—31, vol. 8, pp. 489—482.

5. Benner, M. (2017), "Economic Development in Rural Areas: Functional and Multifunctional Approaches", Zeitschrift Fur Wirtschaftsgeographie, Vol. 61, no. 2, pp. 115—122.

6. Dannenberg, P. and Kulke, E. (2015), Economic Development in Rural Areas: Functional and Multifunctional Approaches, Ashgate, Farnham, Burlington, UK.

7. Honcharenko, M.S. (2013), "Basic conceptual paradigm of the XXI century", Noosferne razvytye obscheta [Noospheric development of society], KhOOO "Dom Vernadskoho", Kharkiv, Ukraine, pp. 40—53.

8. Tkachuk, V. Shvets, T. and Plotnikova, M. (2020), "Strategic investment entrepreneurship management in the territorial communities development", Agrosvit, vol. 24, pp. 12—21. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.24.12

9. Plotnikova, M.F. and Prysiashniuk, O.F. (2018), "Historical, cultural and modern trends in rural tourism in tribal settlements", Naukovyj visnyk Poltav'skoho universytetu ekonomiky i torhivli, vol. 4 (89), pp. 112—117.

10. Ul'ianova, M.V. (2017), Tekhnolohyia zolotoho mylyarda: kak sdelat' "poterianne pokolenye". Noosferne obrazovanye kak antykrizysnaia sotsyal'naia tekhnolohyia [Technology of the golden billion: how to make the "lost generation". Noosphere education as an anti-crisis social technology], ООО "Tradytysia", Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2021 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292